

ЗЕЛЕНЮХ О.В.

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

13 квітня 2012 року Верховна Рада України прийняла новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі новий КПК України), розроблений робочою групою при Адміністрації Президента України Віктора Януковича.

Відповідно до чинного КПК України негласні слідчі (розшукові) дії не відокремлюються від інших слідчих дій та регулюються у загальному порядку, передбаченому КПК України, хоча є очевидним, що вони потребують спеціального врегулювання.

Так, шляхом введення нової глави – глави 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії», законодавцем зроблено спробу врегулювати даний інститут.

До них у новому КПК законодавець відносить наступні дії: аудіо- та відеоконтроль особи (ст. 260), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261), огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння (ст. 267), установа місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269), аудіо- та відеоконтроль місця (ст. 270), контроль за вчиненням злочину (ст. 271) та виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 262) [1, с. 102-113].

Кримінальний процесуальний закон України у ч. 1 ст. 246 не дає чіткого визначення поняття негласних слідчих (розшукових) дій, а лише зазначає, що вони є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню. Відповідно ч. 1 ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Виходячи з аналізу зазначених положень КПК України слід дійти висновку, що негласними слідчими (розшуковими) є дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів, або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню [2, с. 109].

Негласність проведення слідчих (розшукових) дій виражається в тому, що вони здійснюються приховано не лише від осіб, злочинна діяльність яких документується, але й від усіх інших суб'єктів, що не приймають безпосередньої участі у її провадженні. Розголошення відомостей щодо факту та результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій може відбуватися під час ознайомлення сторонами з його матеріалами, на судових стадіях кримінального провадження під час розгляду його матеріалів, або ж у порядку, визначеному ст. 253 КПК України, з метою повідомлення осіб, щодо яких провадилися негласні слідчі (розшукові) дії [2, с. 109].

Ті дії, які раніше називались оперативно-розшуковими, нині пропонується називати негласними слідчими (розшуковими). Крім того, частиною 3 статті 246 нового КПК вводиться норма, за якою рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор. А відповідно до частини 6 статті 246 нового КПК, право проводити негласні слідчі дії надається слідчому, прокурору або за їхніх дорученням співробітникам оперативних підрозділів.

На проведення деяких негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених статтями 260, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 269, 271, 274 необхідно отримати дозвіл слідчого судді, але у цій частині нічого принципово не змінюється, оскільки і нині на проведення аналогічних дій, але передбачених Законом України «Про оперативно розшукову діяльність», необхідно отримати дозвіл суду. Тобто, з набуттям чинності нового КПК України у слідчого та прокурора з'явиться певна кількість інструментів, якими вони раніше не володіли.

Необхідно звернути увагу на допустимість, одержаних у результаті проведення тієї чи іншої негласної слідчої (розшукової) дії, доказів у кримінальному провадженні.

Так, статтею 252 визначено порядок фіксації ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Зокрема, визначено, що фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим цим Кодексом. За результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Тобто процедура проведення негласної слідчої (розшукової) дії стане легшою для проведення, а відповідно спроститься використання документів, складених за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій, порівняно з оперативно-розшуковими діями. А це означає, що негласна слідча (розшукова) дія стане звичайною процесуальною дією та буде повноцінно використовуватися нарівні з уже звичними слідчими діями.

Слідчий, виконуючи поставлене перед ним державою та суспільством завдання – розслідування кримінальної справи та прийняття по ній рішення, - повинен дотримуватись принципів кримінального процесу (ст. 8 КПК України). Однак не всі зазначені принципи кримінального процесу можуть бути засадами негласного провадження. Оскільки негласні слідчі дії мають особливий статус та порядок провадження, закріплений у законах та відомчих документах, які мають гриф таємності, наведено у ч.1 ст.

242 КПК України поняття негласних слідчих (розшукових) дій в частині положення, що не підлягає розголошенню, факт їх проведення недосконалий, оскільки їх результати такі будуть і повинні міститись в матеріалах кримінальної справи, яка відповідає засадам кримінального провадження [3, ст. 83]. Якщо добуті негласним шляхом докази не надавати до судового розгляду через їх таємність, то виникає питання взагалі доцільності їх проведення, адже слідчий збирає докази, щоб надалі вони набули статусу доказів у судовому розгляді кримінальної справи. У зв'язку з цим Р.Ю. Савонюк вважає, що поєднання оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної функцій у розслідуванні кримінальної справи є не тільки неприродною, але й небезпечною. Кримінальний процес не повинен одночасно поділятися на гласний, змагальний і таємний. Не може одна його частина регламентуватись КПК, а інша - Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4, ст.. 209].

Отже, негласні слідчі (розшукові) дії, проведення яких КПК покладає на слідчого переважно є за природою оперативно-розшуковими заходами. Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці пропозицій з удосконалення процесуальної форми негласних слідчих дій.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [текст]: - К: «Центр учбової літератури». - 2012. - 292 с.
2. Скулиш Є.Д. система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним Кодексом України / Є.Д. Скулиш// Науковий вісник Чернівецького університету. 2012. Випуск 618. Правознавство. – С. 108 – 114.
3. Костюченко О.Ю. Перспективи вдосконалення правового регулювання застосування негласних оперативно-розшукових заходів під час досудового розслідування кримінальних справ / О.Ю.Костюченко // Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України: матеріали круглого столу (м. Київ, 7 жовтня 2011 р.). – К., 2011. – С. 83- 84.
4. Савонюк Р.Ю. Щодо проектів кримінально-процесуального кодексу України / Р.Ю.Савонюк // Право України. – 2010. – № 2.